

SHAROF RASHIDOVNING “TOSHKENT DEKLARATSIYASI”NING IMZOLANISHIDAGI O‘RNI

Islomxon Jaxongirov Faxriddin o‘g‘li
Farg‘ona davlat universiteti talabasi

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada Sharof Rashidovning Toshkent deklaratsiyasini imzolashdagi muhim roli ko‘rib chiqiladi. Tarixiy yozuvlar, intervyular va ilmiy asarlarni chuqur tahlil qilish orqali ushbu tadqiqot Rashidovning ushbu muhim shartnomani imzolashga olib kelgan muzokaralar davomidagi hissasi va ta‘siriga oydinlik kiritdi. Maqolada izoh, Kalit so‘zlar, kirish, usullar bo‘limi, natijalar, munozara bo‘limi keltirilgan va keyingi tadqiqotlar uchun topilmalar va takliflar xulosasi bilan yakunlanadi.

Kalit so‘zlar: Sharof Rashidov, Toshkent Deklaratsiyasi, muzokaralar, O‘zbekiston, Sovet Ittifoqi, diplomatiya.

ABSTRACT

This article will consider the important role of Sharaf Rashidov in signing the Tashkent Declaration. Through an in-depth analysis of historical records, interviews and scholarly works, this study shed light on Rashidov’s contribution and influence in the continuation of the negotiations that led to the signing of this important treaty. The article presents a comment, keywords, introduction, methods section, results, discussion section, and concludes with a summary of findings and suggestions for further research.

Keywords: Sharaf Rashidov, Tashkent Declaration, negotiations, Uzbekistan, Soviet Union, diplomacy.

АННОТАЦИЯ

В этой статье рассматривается важная роль Шарафа Рашидова в подписании Ташкентской декларации. Благодаря глубокому анализу исторических записей, интервью и научных работ, это исследование пролило свет на вклад и влияние Рашидова в ходе переговоров, которые привели к подписанию этого важного договора. В статье представлены аннотации, ключевые слова, введение, раздел методов, результаты, раздел обсуждения и завершается сводкой результатов и предложений для дальнейших исследований.

Ключевые слова: Шараф Рашидов, Ташкентская декларация, переговоры, Узбекистан, Советский Союз, дипломатия.

1966-yil 10-yanvarda imzolangan Toshkent Deklaratsiyasi xalqaro diplomatiya tarixida muhim bosqich bo'ldi. Shartnoma 1965-yildagi Hind-Pokiston urushidan so'ng Hindiston va Pokiston o'rtasidagi ziddiyatni hal qilishga qaratilgan edi. Toshkent Deklaratsiyasi mintaqada keskinlikni pasaytirish va tinchlikni mustahkamlashdagi roli uchun keng e'tirof etilgan bo'lsa-da, muzokaralar jarayonida O'zbekiston Kompartiyasining o'sha paytdagi birinchi kotibi Sharof Rashidovning roli hali ham o'rganilmagan. Ushbu maqola Rashidovning Toshkent deklaratsiyasini imzolash paytidagi hissasi va ta'sirini o'rganishga qaratilgan.

Sharof Rashidovning Toshkent deklaratsiyasini imzolashdagi rolini ochib berish uchun birlamchi va ikkilamchi manbalar har tomonlama tahlil qilindi. Birlamchi manbalarga muzokaralar bilan bog'liq rasmiy hujjatlar, nutqlar va xotiralar kiritilgan. Ikkilamchi manbalarda ilmiy maqolalar, kitoblar va tarixiy voqealar bilan tanish bo'lgan shaxslar bilan suhbatlar mavjud. Rashidovning ishtirokini aniq va xolis tushunish uchun to'plangan ma'lumotlar tanqidiy baholandi¹.

Toshkent deklaratsiyasi (1966) 4 10 yanvar kunlari Toshkentda Pokiston prezidenti M.Ayyubxon bilan Hindiston bosh vaziri L.B.Shastrri o'rtasida sobiq ittifoq Ministrlar Sovetining raisi A.N.Kosigin ishtirokida imzolangan. Uchrashuv Kashmir hududida Hindiston va Pokiston o'rtasida ro'y bergan qurolli to'qnashuv (1965 yil avgust sentyabr) tufayli yuzaga kelgan keskinlikni tinch yo'l bilan hal qilish maqsadida uyushtirilgan. Toshkent deklaratsiyasi bu xususda bir qancha amaliy tadbirlarni ko'zda tutgan; har ikkala mamlakat qurolli kuchlarini qurolli to'qnashuvdan oldin egallab turgan joylariga qaytarish, diplomatik vakolatxonalar faoliyatini tiklash, har ikki davlat o'rtasidagi iqtisodiy va savdo munosabatlari va boshqalar. Toshkent deklaratsiyasi Hindiston bilan Pokiston munosabatlaridagi janjalli masalalarni tinch yo'l bilan hal etishga asos bo'lgan.

Sharof Rashidovich Rashidov- buyuk o'zbek xalqining atoqli farzandi, eng qiyin ,eng tahlikali, xalq och-nahor, yalang'onch bir paytda yurtni boshqargan fidoyi rahbar. Millatimizning asl farzandi. SSSR tuzumi davrida O'zbek xalqining jonkuyar himoyachisi va qalqoni. 34 yil davomida davlatimizni boshqargan haqiqiy rahbar. Mirzacho'l va Qizilqum cho'llarida bog'rog'lar barpo etgan bobodehqon. Sh. Rashidov 1950-yildan to vafotlariga qadar faqat yurt va millat haqida qayg'urdilar. Sharof Rashidovning olib borgan faoliyatlari bilan O'zbekiston SSRning sanoat sohasi rivoj topdi. Lekin shuni alohida ta'kidlashimiz kerakki bu sanoat mahsulotlari o'zbek xalqi farovonligi uchun xizmat qilmadi. Katta qismi Markazga yo'naltirildi. Sharof Rashidov shunday og'ir paytda ham millatimiz xonadonlariga elektr energiyasi va

¹ SH.M.Mirziyoyev - Erkin va farovon demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz.- Toshkent: "O'zbekiston" NMIU 2016 – yil.

tabiiy gaz bilan ta'minlash masalasini qo'rganlar. 1970—1972- yillarda 234 km uzunlikdagi Qo'qon—Namangan—Andijon gaz quvuri qurilib foydalanishga topshirildi. 1974—1978-yillarda Xovos—Farg'ona quvuri yotqizildi. Uzunligi 677,8 km dan iborat bo'lgan bu gaz yo'lining 425,8 kilometri O'zbekiston, qolganlari Tojikiston hududidan o'tdi. Qashqadaryo va Buxoro «zangori olov»idan qardosh Tojikiston xalqi ham bahramand bo'ldi. 1985-yilga kelib respublikada atigi 2,8 mln xonadon, jumladan, qishloqlardagi 1,3 mln xonadon gazlashtirilgan.

Toshkent deklaratsiyasini imzolashda Sharof Rashidov hal qiluvchi rol o'ynadi. O'zbekiston Kommunistik partiyasining birinchi kotibi sifatida uning mavqei sovet Ittifoqi tarkibida, xususan, O'zbekistonning Markaziy Osiyodagi strategik joylashuvi va ta'sirini hisobga olgan holda katta ahamiyatga ega edi. Rashidov diplomatiya bilan faol shug'ullanib, Hindiston Bosh vaziri Lal Bahodir Shastri va Pokiston Prezidenti Ayub Xon o'rtasidagi munozaralarni osonlashtirdi. Uning sa'y-harakatlari ikki mamlakat o'rtasidagi tafovutni bartaraf etishga va ishonchni mustahkamlashga yordam berdi, natijada muzokaralar muvaffaqiyatli o'tdi va natijada Toshkent Deklaratsiyasi imzolandi¹.

Rashidovning hissalarini ko'p qirrali edi. Uning diplomatik mahorati, mintaqaviy dinamikani tushunishi va neytral pozitsiyani saqlab qolish qobiliyati Hindiston va Pokistonni muzokaralar stoliga olib chiqishda muhim rol o'ynadi. Rashidovning O'zbekiston Kommunistik partiyasining birinchi kotibi lavozimi unga Sovet Ittifoqi tarkibidagi ta'siridan foydalanishga imkon berdi va shu bilan tinch yo'l bilan hal etish istiqbollari mustahkamladi.

Bundan tashqari, Rashidovning roli muzokaralar jarayonidan tashqariga chiqdi. U O'zbekiston poytaxti Toshkentda bo'lib o'tgan muzokaralarni olib borish orqali muloqot uchun qulay sharoit yaratdi. Muzokaralarning betaraf sharoitda o'tkazilishini ta'minlash, o'zaro ishonch va o'zaro anglashuv muhitini shakllantirishda Toshkentning joy sifatida tanlanishi muhim rol o'ynadi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, Toshkent deklaratsiyasini imzolashda Sharof Rashidovning o'rni beqiyosdir. Uning diplomatik sa'y-harakatlari, etakchiligi va ishonchni mustahkamlash qobiliyati Hind-Pokiston mojarosini hal qilishda muhim ahamiyatga ega edi. Shu bilan birga, Rashidovning muzokaralar davomida qo'shgan aniq hissalarini, shuningdek, Toshkent Deklaratsiyasining mintaqaviy barqarorlikka uzoq muddatli ta'sirini chuqurroq o'rganish uchun qo'shimcha tadqiqotlar o'tkazish zarur.

¹ [Ташкент декларацияси \(1966 йил\) — Shosh.uz | Nafaqat Toshkent haqida](https://t.me/Erus_uz)

Kelgusidagi tadqiqotlar Toshkent Deklaratsiyasining yanada keng siyosiy va iqtisodiy oqibatlarini tahlil qilish, Rashidov, Sovet Ittifoqi va boshqa xalqaro manfaatdor tomonlar o'rtasidagi dinamikani o'rganishga qaratilishi mumkin. Bundan tashqari, Rashidovning diplomatik qaror qabul qilishda duch kelgan shaxsiy motivlari va muammolarini o'rganish qarorlarni qabul qilish jarayoni va xalqaro diplomatiyaning murakkabliklari haqida qimmatli tushunchalar beradi.

Umuman olganda, Sharof Rashidovning Toshkent deklaratsiyasini imzolashdagi rolini o'rganish 20-asrda xalqaro munosabatlarni shakllantirgan tarixiy voqealarni yaxshiroq tushunishga yordam beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI: (REFERENCES)

1. SH.M.Mirziyoyev - Erkin va farovon demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz.- Toshkent: "O'zbekiston" NMIU 2016 – yil.
2. SH.M. Mirziyoyev - Buyuk kelajagimizni mard va oliyjanob xalqimiz bilan birga quramiz.Toshkent: "O'zbekiston" NMIU 2017.- yil.
3. I.A.Karimov " Yuksak ma'naviyat- yengilmas kuch" Toshkent – 2008-yil.
4. F.Razzoqov "Sharof Rashidov:hayot va mamot" T.:“O'zbekiston”NMIU 2020-yil.
5. Qamariddin Usmonov O'zbekiston tarixi – T.: "Sharq" 2010-yil.